

## Vilkår for Innskuddspensjon i Frende Livsforsikring AS

For bankkunder

### Frende Innskuddspensjon

- Med individuelt investeringsvalg
- Uten avkastningsgaranti
- Innenfor lov om innskuddspensjon

### Og forsikringer

- Tilknyttet innskuddsordningen
- Innenfor lov om foretakspensjon

Gjelder fra 01.10.2008

Frende Livsforsikring AS

## Informasjon til medlemmer i innskuddsbasert pensjonsordning

Dette vilkårsettet inneholder regler for Frende Innskuddspensjon med investeringsvalg, en pensjonsordning etter reglene i lov om innskuddspensjon i arbeidsforhold av 24. November 2000. Videre vil en finne vilkårene for pensjonssparingen og forvaltningen av pensjonskapitalen. I tillegg inneholder settet vilkårene for de forsikringsdekninger som kan avtales sammen med innskuddsbasert alderspensjon i arbeidsforhold.

Hvilke vilkår som gjelder for det enkelte medlem fremgår av pensjonsbeviset.

Innhold	side
Ord og uttrykk i innskuddspensjon og forsikring	3
Sparing i Frende Innskuddspensjon	5
Forsikringsdekninger som kan knyttes til Frende Innskuddspensjon	
- Generelle forsikringsvilkår	12
- Tilleggsvilkår:	
- Innskuddsfritak	
- Uførepensjon	

## Ord og uttrykk

### Definisjoner

**Avtalen** er den pensjons- og forsikringsavtale som inngås mellom foretaket og Frende Livsforsikring AS.

**Avkastning** er verdiendringen i pensjonskapitalen i en bestemt periode.

**Barn** er medlemmets barn, herunder stebarn og fosterbarn.

**Beholdningsprofil** er den prosentvise fordelingen mellom investeringsalternativene i pensjonskapitalen en bestemt dag.

**Frende Innskuddspensjon** er en pensjonsordning som et foretak kan opprette til fordel for en nærmere definert gruppe av sine ansatte, i samsvar med reglene i lov om innskuddspensjon i arbeidsforhold av 24. november 2000. Pensjonsordningen kan tilknyttes innskuddsfritak og uførepensjon.

**Fondsbytte** innebærer salg av andeler i et fond og kjøp av andeler i et annet fond, også kalt reinvestering.

**Fondsprovisjon** er prisen for kjøp/salg (tegning/innløsning) og forvaltning av investeringsalternativene.

**Fordelingskonto** er en bankkonto hvor medlemmets andel av innskuddet blir plassert, for så å fordeles i henhold til ønsket investeringsprofil. Kontoen kan også være en del av investeringsprofilen.

**Foretak** er i lov om innskuddspensjon definert som aksjeselskap, allmennaksjeselskap, ansvarlig selskap, enkeltmannsforetak og ethvert annet rettssubjekt som har arbeidstaker i sin tjeneste.

**G** er det til en hver tid gjeldende grunnbeløp i folketrygden.

**Handelsdager** er dager hvor banken og det aktuelle fondsselskapet er åpent for handel.

**Innskuddsfond** er et fond som består av innbetalinger fra foretaket, avkastning på midlene i innskuddsfondet m.v. Dette innskuddsfondet kan foretaket bruke til dekning av årets innskudd til medlemmene eller andre formål i samsvar med regler om bruk av innskuddsfond i lov om innskuddspensjon.

**Innskuddsplan** angir prosentvis hvordan innskuddene for medlemmene skal fordeles.

**Medlemmer** i pensjonsordningen kan være arbeidsgiveren og de arbeidstakere som oppfyller opptaksvilkårene i regelverket for pensjonsordningen. Som medlem regnes også alderspensjonist som har sluttet i bedriften etter oppnådd pensjonsalder, og uførepensjonist som er blitt ufør mens han var i foretakets tjeneste. Som medlem regnes også arbeidstaker som slutter hos foretaket før oppnådd pensjonsalder og samtidig mottar Avtalefestet pensjon (AFP) såfremt det følger av regelverket.

**Oppsparingstid** er perioden fra innskuddspensjonsavtalen opprettes til pensjonsutbetalingen starter.

**Pensjonsalder** er den alder da rett til alderspensjon inntreer.

**Pensjons og forsikringsbevis** er et dokument som viser at medlemmet er tilknyttet en bestemt innskuddspensjonsordning. Dokumentet viser også pensjonskapitalen på det gitte tidspunkt, samt hvilke forsikringsdekninger som eventuelt er tilknyttet.

**Pensjonskapital** er summen av innskudd foretatt i samsvar med innskuddsplanen justert i forhold til avkastningen som kan være positiv eller negativ.

**Pensjonskapitalbevis** er en kontrakt mellom Frende Livsforsikring AS og det medlem som har trådt ut av en innskuddspensjonsordning som angir medlemmets rett til opptjent pensjonskapital i henhold til regelverket.

**Rebalansering** vil si å justere eventuelt å tilbakestille beholdningsprofilen til ønsket investeringsprofil. En rebalansering vil kunne medføre både salg og kjøp av fondsandeler.

**Samboer** er en person som medlemmet:

- a) Har felles bolig og felles barn med, eller
- b) Lever sammen med i ekteskaps- og eller partnerskapslignende forhold når det kan godtgjøres at forholdet har bestått uavbrutt i de siste 5 år før dødsfallet, og det ikke foreligger forhold som ville hindre at lovlig ekteskap eller partnerskap ble inngått.

**Selskapet** er Frende Livsforsikring AS.

**Styringsgruppe** er en gruppe som må opprettes for pensjonsordninger med mer enn 15 medlemmer, eller for grupper som har kollektiv forvaltning av pensjonskapitalen.

## **Frende Innskuddspensjon**

Innskuddsbasert alderspensjon

- Med individuelt investeringsvalg
- Uten avkastningsgaranti

Vilkår pensjonssparing

1. Pensjonsavtalen
  - 1.1. Hvilke lover og regler gjelder
  - 1.2. Avtalevilkår
  - 1.3. Medlemskap
  - 1.4. Skatteregler
2. Hva er innskuddspensjon
3. Informasjonsbehandling
  - 3.1. Informasjon til foretaket og medlemmene
  - 3.2. Personopplysninger
  - 3.3. Adresseendringer
4. Avtaleinngåelse/ikrafttredelse
5. Innbetaling
6. Investeringsvalg
7. Medlemmenes rett til investeringsvalg
8. Investeringsrisiko
9. Automatisk nedtrapping
10. Handelsregler
11. Manglende gjennomføring
12. Ansvar ved bruk av internett
13. Endring eller avvikling av investeringsalternativer
14. Foretakets adgang til å disponere over pensjonsordningen
  - 14.1. Flytting av pensjonsavtalen
  - 14.2. Endring av pensjonsalder
15. Motregning og pantsettelse av pensjonsmidler
16. Kostnader
17. Rente/utbytte
18. Pensjonsutbetaling
19. Medlemmets dødsfall
20. Opphør av pensjonsavtalen
21. Opphør av medlemskap i pensjonsavtalen
22. Medlemmets rettigheter ved opphør
23. Renteplikt ved oppgjør
24. Valuta
25. Foreldelse
26. Force Majeure
27. Endring av kostnader og vilkår
28. Klageadgang
29. Vernetting

## 1. Pensjonsavtalen

### 1.1. Hvilke lover og regler som gjelder for Frende innskuddspensjon:

- Lov av 24. November 2000 om innskuddspensjon i arbeidsforhold, med forskrifter og regler.
- Lov av 24. Mars 2000 om foretakspensjon, med forskrifter og regler
- Lov av 16. Juni 1989 om forsikringsavtaler (FAL) med forskrifter og regler
- Lov av 10. Juni 2005 om forsikring, med forskrifter og regler
- Lov av 26. Mars 1999 om skatt av formue og inntekt, med forskrifter og regler
- Lov av 12. Juni 1981 om verdipapirfond
- Andre bestemmelser gitt i eller med hjemmel i lov

For avtalen gjelder norsk rett.

### 1.2. Avtalevilkår

For avtalen gjelder de bestemmelser som er fastsatt i egen avtale mellom foretaket og selskapet, samt de bestemmelser som er inntatt i pensjonsbeviset. Teksten i pensjonsbeviset gjelder foran vilkårene. Pensjonsbeviset, vilkårene og avtalen gjelder foran fravikelige lovbestemmelser. For pensjonsavtalen gjelder de underliggende fonds vedtekter.

### 1.3. Medlemskap

Avtalen regulerer krav til medlemskap i avtalen. Opptak av nye medlemmer skjer den dagen de ansettes, hvis opptaksvilkårene er oppfylt. De som ikke oppfyller kravene til opptak, skal tas med i avtalen den dagen de oppfyller kravene. Selskapets krav er at kun personer som er pliktig medlem i folketrygden og som omfatter opptjening av pensjonsrettigheter kan tas med i avtalen.

### 1.4. Skatteregler

Pensjonsordningen følger reglene i lov om innskuddspensjon og er underlagt de særskilte skattereglene som følger av skattelovens § 6-46, m.fl.

## 2. Hva er innskuddspensjon

Innskuddspensjon med investeringsvalg er en pensjonsordning hvor et foretak i henhold til en avtalt innskuddsplan innbetaler månedlig et beløp til medlemmenes fremtidige alderspensjon. Hvert enkelt medlem får opprettet en egen pensjons/fordelings konto. Medlemmet gis adgang til å endre investeringsprofilen for sin sparesaldo innenfor de rammer foretaket har valgt. Medlemmet bærer selv investeringsrisikoen.

## 3. Informasjonsbehandling

### 3.1. Informasjon til foretaket og medlemmene

Ved etablering skal foretaket motta skriftlige informasjon om pensjonsavtalen, samt den valgte investeringsprofilen og risiko. Videre skal det fremgå kostnader som vil påløpe. Etter inngått avtale skal foretaket og medlemmene motta pensjons og forsikringsbevis samt vilkår. To ganger i året gir selskapet medlemmene skriftlig opplysninger om pensjonskapitalens verdiutvikling.

### **3.2. Personopplysninger**

Selskapet mottar opplysninger om medlemmene i pensjonsavtalen fra foretaket. Opplysningene som mottas og oppbevares er navn, adresse, fødsels- og personnummer, ansettelsesdato, lønn, helseopplysninger, innskuddsbeløp, stillingsbrøk og tidligere opptjente rettigheter, samt pensjonsutbetaling, skattetrekk og kontonummer for medlemmer som mottar pensjon.

Medlemmene har innsynsrett iht. § 18 i personopplysningsloven. Selskapet er pålagt rapportering til offentlige myndigheter.

### **3.3 Adresseendringer**

Ved melding fra selskapet til foretaket eller medlemmene er brev til den oppgitte adresse eller sist kjente adresse alltid tilstrekkelig.

### **4. Avtaleinngåelse/ikrafttredelse**

Pensjonsavtalen trer i kraft når både fullstendig pensjonsavtale er inngått og melding om første innbetaling er mottatt i selskapet.

For nye medlemmer trer pensjonsordningen i kraft i det de ansettes i foretaket, og opptaksvilkårene er oppfylt. For de ansatte som ikke tilfredsstiller krav til opptak, tas opp i ordningen den dagen de oppfylder kravene.

### **5. Innbetaling**

Det er foretakets ansvar at innbetalinger skjer i henhold til innskuddsplanen. Innbetalingene skjer forskuddsvis for samtlige medlemmer. Første innbetaling forfaller til betaling i henhold til avtalt trekkdato. Senere innbetalinger har månedlig forfall med direkte trekk fra bankkonto. Foretaket vil bli varslet i forkant. Innbetalinger i pensjonsutbetalingstiden tillates ikke. Ved medlemmets død før pensjonsalder, opphører innbetalingen til medlemmet.

### **6. Investeringsvalg**

Foretaket velger ved etablering av avtalen hvilke investeringsvalg medlemmene skal tilbys. Foretaket gis adgang til å endre investeringsvalget ved en skriftlig henvendelse til selskapet.

### **7. Medlemmenes rett til investeringsendringer**

Det enkelte medlem kan, ved skriftlig melding til selskapet eller på annen måte som selskapet aksepterer, endre investeringsprofilen i oppsparingsperioden såfremt foretaket har gitt medlemmene rett til å foreta slike endringer.

### **8. Investeringsrisiko**

Selskapet garanterer ingen minste minsteavkastning. Avkastningen kan både bli positiv og negativ. Den fremtidige verdien av innbetalingene kan få en negativ utvikling. Selskapet garanterer således ikke får det beløp som foretaket har innbetalt. Den faktiske verdien og avkastningen av innbetalingene får i fremtiden, vil blant annet avhenge av valgt investeringssammensetning, omkostninger og markedets utvikling. Medlemmene må selv bære risikoen for pensjonskapitalens utvikling.

## **9. Automatisk nedtrapping**

Innenfor bestemte investeringsprofiler vil sammensetningen følge en nedtrappingsprofil slik at andelen i aksjefond vil bli redusert helt eller delvis når det er 7 år eller mindre igjen til pensjonsalderen. Valgte sammensetning legges til grunn ved plassering av senere innbetalinger, med mindre foretaket eller evt. medlemmet har valgt annen investeringsprofil.

Ved oppstart av pensjonsutbetalingen blir alle fondsandeler innløst mot medlemmets pensjonskonto.

## **10. Handelsregler**

Alle innbetalinger, anmodninger eller meldinger anses som mottatt den dag de har innkommet til selskapet før klokken 15.00 norsk tid. Det som er innkommet etter klokken 15.00 norsk tid anses som innkommet påfølgende arbeidsdag. Meldinger skal gis skriftlig og må inneholde tilstrekkelig identifikasjon og spesifikasjon til at ønsket anmodning kan utføres. Foretaket/medlemmet står selv kursrisiko for tap som skyldes uklare meldinger.

Ved innbetaling påbegynnes plasseringen vanligvis første arbeidsdag etter at selskapet har mottatt melding om at beløpet er innbetalt. Selskapet kan likevel anvende seks børsdager før innbetalingen blir investert i den valgte spareprofilen. Inntil investeringen er skjedd forrentes innbetalingen etter vanlige regler for henholdsvis foretakets pensjonskonto eller medlemmets fordelingskonto.

Den enkelte forvalter vil ha ulike tidspunkt for når en mottatt ordre vil bli effektivert. Dette medfører at plasseringer og/eller innløsning som berører en eller flere forvaltere, vil kunne ta noen dager ekstra, avhengig av forvalters egen oppgjørfrister. Foretaker/ medlemmet står selv for kursrisiko i denne perioden.

## **Reinvestering**

Bedriften, eventuelt medlemmet kan gi banken melding om å reinvestere. En reinvestering innebærer at midler innløses fra et eller flere investeringsalternativer med en påfølgende tegning/overføring i det/de investeringsalternativene det byttes til. Tegning av andeler eller overføring av midler vil ikke bli foretatt før selskapet har mottatt sluttsedler med opplysninger om innløst beløp fra forvaltere for alle forutgående innløsninger. I denne perioden tildeles ikke renter.

## **Dødsfall**

Innløsning påbegynnes første arbeidsdag etter at melding om medlemmets dødsfall, vedlagt fullstendig dokumentasjon (dødsattest, skifteattest, osv) for utbetaling er mottatt av selskapet.

## **11. Manglende gjennomføring**

Selskapet er ikke ansvarlig for tap som påføres foretaket eller medlemmet som følge av at innbetaling, handelsordre eller reinvestering ikke kan gjennomføres, med mindre den manglende gjennomføringen skyldes selskapet selv.

## **12. Ansvar ved bruk av internett**

Selskapet er ikke ansvarlig for tap som skyldes feilaktig bruk av internett-tjeneste eller tjenestens tilgjengelighet via foretakets/medlemmets bank tilknytning. Dette gjelder også dersom innsendte ordre av tekniske årsaker ikke mottas av selskapet på en forståelig måte. Selskapet er ikke ansvarlig for tap som følge av at uautoriserte personer har fått tilgang til foretakets/medlemmets passord, eventuelt at foretaket/medlemmet har brutt sikkerhetsbestemmelsene.

### **13. Endring eller avvikling av investeringsalternativer**

Selskapet forbeholder seg retten til å endre eller avvikle investeringsalternativer som tilbys. Dersom et investeringsalternativ opphører, vil foretaket og medlemmene ikke kunne plassere flere midler i dette investeringsalternativet. Midler som allerede er plassert i et investeringsalternativ som ikke lengre tilbys, kan kreves reinvestert i andre investeringsalternativer selskapet tilbyr. Selskapet vil varsle foretaket/medlemmene om endringer av investeringsalternativene. Dersom foretaket/medlemmet ikke innen rimelig tid tar stilling til hvordan midlene skal plasseres, vil midlene bli plassert i investeringsalternativer som selskapet finner passende. Foretaket/medlemmene bærer likevel den fulle investeringsrisikoen.

### **14. Foretakets adgang til å disponere over pensjonsordningen**

Innenfor de regler og lover som gjelder kan foretaket si opp eller endre pensjonsavtalen.

#### **14.1. Flytting av pensjonsavtalen**

Ved flytting til annen pensjonsutsteder gjelder særskilte regler for innløsning, overføring og frister. Disse fremgår av forsikringsloven. Pensjonsavtalens flytteverdi er oppspart pensjonskapital på medlemmenes pensjonskonti, samt inntående på innskuddsfondet. Det enkelte medlems oppsparte midler flyttes til mottakene finansinstitusjon, som har ansvaret for ny plassering. I det selskapet mottar anmodning om å flytte pensjonsavtalen, mister foretaket og medlemmet rett til å endre investeringssammensetningen.

#### **14.2. Endring av pensjonsalder**

Avtalt pensjonsalder og opphørsalder kan endres innenfor de grenser som myndighetene til enhver tid setter.

### **15. Motregning og pantsettelse av pensjonsmidler**

Selskapet kan motregne i pensjonsutbetalinger til dekning av krav knyttet til det enkelte medlemmets pensjonskonto. Selskapet kan motregne i innskuddsfondet til krav knyttet til pensjonsordningen.

Pensjonsmidlene hefter ikke for foretakets forpliktelser. Midlene kan ikke pantsettes eller på annen måte benyttes til å dekke foretakets eller medlemmets gjeld etter gitte regler.

### **16. Kostnader**

Selskapet vil i forbindelse med etablering, forvaltning samt utførelsen av gitte tjenester beregne seg kostnader som fremkommer i avtalen. Gitte kostnader vil kunne bli inndekket ved innløsning av fondsandeler.

### **17. Rente/utbytte**

Eventuelt utbytte fra pengemarkedsfond, obligasjonsfond og enkelte aksjefond tildeles i form av nye andeler i de respektive fond. Renter på medlemmets fordelingskonto krediteres ved årsskifte.

### **18. Pensjonsutbetaling**

Pensjonsalder er 67 år med mindre medlemmet har et yrke som gir rett til å avtale lavere

pensjonsalder. Alderspensjonen, som består av innestående pensjonskapital utbetales månedlig med en varighet som fremgår av beviset. Årlig utbetaling kan ikke overstige differansen mellom 10,2 G (grunnbeløpet i folketrygden) og beregnet folketrygd etter § 5-5 første ledd i lov om foretakspensjon for lønnsgrunnlag lik 12 G, der grunnpensjon settes til grunnbeløpet. Gir pensjonskapitalen grunnlag for større årlige utbetalinger, skal utbetaling av alderspensjonen fordeles over flere år.

Pensjonsutbetalingen fremkommer ved å dele pensjonskapitalen på utbetalingstidspunktet på antall gjenstående utbetalingsterminer. Pensjonsutbetalingen justeres deretter årlig etter at renter er tilført pensjonskapitalen.

### **19. Medlemmet dødsfall**

Ved medlemmets dødsfall skal pensjonskapitalen utbetales etter reglene i lov om innskuddspensjon § 7 – 4 og benyttes til barnpensjon med inntil 1 G pr barn inntil hvert barn fyller 21 år, mens overskytende pensjonskapital skal benyttes til etterlattepensjon til ektefelle, registrert partner eller samboer, med utbetaling i minst 10 år. Overstiger pensjonskapitalen det som trengs for å gi barna avtalt pensjon som foran beskrevet og ingen ektefelle, registrert partner eller samboer har rett til pensjon, utbetales gjenværende pensjonskapital som engangsbeløp til dødsboet.

Det avgjøres etter gjeldende ekteskapslov, om fraskilte ektefelle har rett til ektefellepensjon og i tilfelle hvordan ektefellepensjonen skal deles mellom gjenlevende ektefelle og fraskilt ektefelle.

### **20. Opphør av pensjonsavtalen**

Pensjonsavtalen opphører:

- når foretaket sier opp pensjonsavtalen,
- når foretaket flytter pensjonsavtalen til en annen finansinstitusjon,
- når virksomheten i foretaket avvikles,
- når selskapet sier opp pensjonsavtalen,
- når foretaket slutter å betale innskudd og det ikke foreligger midler i innskuddsfondet til å dekke innskuddene.

Den enkelte medlems pensjonskapital tilføres eventuell andel av innskuddsfondet innenfor gjeldende regler i lov om innskuddspensjon.

### **21. Opphør av medlemskap i en pensjonsavtale**

Hvis medlemmet slutter i foretaket eller ikke lengre oppfyller vilkårene for å være med i pensjonsavtalen, plikter foretaket å melde vedkommende ut av pensjonsavtalen.

### **22. Medlemmets rettigheter ved opphør**

Ved opphør av medlemskap beholder medlemmet sin rett til den pensjonskapitalen som er opptjent ved fratredelsen, med mindre medlemskapet har vart kortere enn 12 måneder. Det utstedes et pensjonskapitalbevis til medlemmet. De rettigheter og vilkår som er tillagt bedriften går over på medlemmet. Pensjonskapitalbevis utstedt i henhold til innskuddspensjonsloven registreres i selskapets fripoliseregister. Pensjonskapitalen kan flyttes etter gitte regler. Medlemmet har rett til selv og forsette sparingen, hvis vedkommende ikke er med i annen tjenestepensjonsavtale. Vil medlemmet opprettholde sin pensjonsparing helt eller delvis, må vedkommende gi selskapet melding om dette innen 6 måneder etter uttredelsen av pensjonsordningen. Årlig innskudd kan ikke

overstige det beløpet, justert for utviklingen i folketrygdens grunnbeløp, som ble innbetalt til pensjonskontoen siste år arbeidstakeren var medlem av pensjonsordningen. Omkostninger kommer i tillegg til årlig innskudd.

#### **23. Renteplikt ved oppgjør**

Selskapet skal svare forsinkelsesrenter i samsvar med bestemmelsene i forsikringsavtaleloven § 18 - 4.

#### **24. Valuta**

Innskudd, pensjonskapital regnes i norske kroner (NOK). Ved evt. handel med utenlandske andeler, omregnes kursen til NOK etter valutakursen på avregningsdagen med tillegg av standard handelsomkostninger. Medlemmet er ansvarlig for evt. kurstap som følge av valutasvingninger.

#### **25. Foreldelse**

Krav på Frende Innskuddspensjon foreldes når det er gått ti år fra den dag da den siste gang ble utbetalt en termin. Er det ikke betalt noen terminer, løper fristen fra den dag da den berettigede har fått særskilt skriftlig melding om at foreldelse vil bli påberopt, jf bestemmelsen i forsikringsavtalelovens § 18 – 6 tredje ledd.

#### **26. Force Majeure**

Frende er ikke ansvarlig for tap som skyldes forhold utenfor selskapets kontroll, som for eksempel ny lovgivning, offentlige beslutninger, stengning av børs, krig, streik, lockout, blokade og strømbrudd. Rettighetene etter innskuddspensjonsavtalen suspenderes i denne perioden.

#### **27. Endring av kostnader og vilkår**

Selskapet kan endre innskuddspensjonsvilkårene innenfor de til enhver tid gjeldende regler fastsatt av myndighetene. Dersom vilkårene endres til skade for medlemmet eller det tidligere medlemmet, skal underretning gis i samsvar med forsikringsavtalelovens § 19 – 8 annet ledd.

Ved endrede omkostninger gis det 3 måneders varsel.

Selskapet kan legge til grunn andre vilkår og bestemmelser enn de som tidligere var gjeldende ved en utvidelse av innskuddspensjonsavtalen.

#### **28. Klageadgang**

Tvist som oppstår i forbindelse med pensjonsavtalen, kan bringes inn for Forsikringskadenemnda i samsvar med forsikringsavtaleloven § 20 – 1.

#### **29. Vernetting**

Tvister etter innskuddspensjonsavtalen avgjøres av norsk domstol, med mindre det er i strid med ufravikelige regler i lovgivning, eller det er gjort andre avtaler.

## Forsikringer som kan knyttes til kollektiv innskuddspensjon i Frende Livsforsikring AS

Forsikringsvilkår gjeldende fra 1. Oktober 2008

Følgende alternativer kan velges:

- Innskuddsfritak
- Uførepensjon

### Generelle forsikringsvilkår

I de generelle forsikringsvilkårene har vi samlet alle bestemmelser som gjelder risikoforsikringene, uansett hvilke forsikringsdekninger avtalen omfatter.

1	Innledende bestemmelser	2.7	Individuell forsettelsesforsikring
1.1	Om vilkårene	2.8	Fripolise
1.2	Definisjon	3	Generelle bestemmelser
1.3	Ikraftttredelse	3.1	Premiebetaling - premiefond
2	Forsikringsdekninger	3.2	Foreldelse
2.1	Innskuddsfritak ved arbeidsuførhet	3.3	Selskapets rett til å foreta endringer i vilkår og priser
2.1.1	Utbetalingsperiode	3.4	Opplysningsplikt
2.1.2	Størrelsen på innskuddsfritaket	3.5	Konsekvenser av at opplysningsplikten ikke er overholt
2.2	Uførepensjon	3.6	Rett til å innhente opplysninger
2.2.1	Utbetalingsperiode	3.7	Selskapets regressadgang
2.2.2	Størrelsen på uførepensjon	3.8	Rente ved forsinket betaling
2.3	Begrensninger i retten til forsikringsdekningene	3.9	Overskudd
2.4	Forholdsregler ved arbeidsuførhet	3.10	Lowvalg
2.5	Utmelding	3.11	Tvister
2.6	Opphør av forsikringsdekningen	3.12	Valuta
		3.13	Pantsettelse og kreditorvern
		3.14	Krig og annen katastrofe

## 1. Innledende bestemmelser

### 1.1 Om vilkårene

Disse forsikringsvilkårene gjelder for forsikringsdekninger i pensjonsordningen som er avtalt mellom foretaket og utsteder av pensjonsordningen (heretter kalt selskapet).

Til pensjonsavtalen kan det knyttes følgende forsikringsdekninger:

- **Innskuddsfritak**

Forsikring som ved arbeidsuførhet, dekker forsikringstakers innskudd til alderspensjonen. Andelen som dekkes, avhenger av uføregraden til enhver tid.

- **Uførepensjon**

Forsikring som utbetales til forsikrede ved arbeidsuførhet. Andelen som utbetales, avhenger av uføregraden til enhver tid.

Forsikringsdekningene kan kun omfatte medlemmer som etter innskuddspensjonsavtalen er med i foretakets pensjonsordning. For det enkelte medlem utstedes et pensjons og forsikringsbevis som angir hvilke forsikringsdekninger som er tilknyttet pensjonsordningen. Nærmere bestemmelser om forsikringsdekningen/e finnes i innskuddspensjonsavtalen mellom foretaket og selskapet og i disse forsikringsvilkårene.

Pensjons og forsikringsbeviset gjelder foran innskuddspensjonsavtalen og forsikringsvilkårene i denne rekkefølgen. Pensjons og forsikringsbeviset, innskuddspensjonsavtalen og forsikringsvilkårene går foran lovregler som kan fravikes. For forsikringen gjelder norsk lovgivning.

Sentrale lover for disse forsikringsdekningene:

- Lov om forsikringsavtaler av 16. Juni 1989
- Lov om innskuddspensjon av 24. November 2000
- Lov om foretakspensjon av 24. Mars 2000
- Lov om obligatorisk tjenestepensjon av 21. Desember 2005
- Andre bestemmelser gitt i eller med hjemmel i lov

### 1.2 Definisjoner

**Forsikrede** er den person hvis liv og helse forsikringsdekningene er knyttet til.

**Forsikringsdekningene** kan bare omfatte medlemmer som etter forsikringsavtalen er opptatt i foretakets pensjonsordning.

**Forsikringstaker** er det foretaket som inngår avtale om pensjonsordning til fordel for sine ansatte.

**Forsettelsesforsikring** kan medlemmet kreve å få opprettet dersom pensjonsordningen eller medlemskapet i pensjonsordningen opphører.

**Innskuddsavtalen** er avtalen mellom foretaket og selskapet om gjensidige rettigheter og forpliktelser for den etablerte pensjonsordningen.

**Pensjonsutsteder** er Frende Livsforsikring AS, heretter kalt selskapet.

**Medlem** er den arbeidstaker eller pensjonist som har rettigheter i forhold til innskuddspensjonsavtalen.

**Opphørsalder** er den avtalte alder medlemmet ikke lengre dekkes av pensjonsordningen.

**Pensjonsalder** er tidspunktet alderspensjonen utbetaltes fra.

**Pensjons og forsikringsbevis** er en skriftlig bekreftelse til det enkelte medlem om pensjonsordningen og forsikringsdekningene som eventuelt er tilknyttet ordningen

**Pensjonskapitalbevis** er en kontrakt mellom selskapet og det medlem som har trådt ut av en innskuddspensjonsordning og som angir medlemmets rett til opptjent pensjonskapital i henhold til regelverket.

### **1.3 Ikrafttredelse for forsikringsdekningene**

#### **1.3.1 Ikrafttredelsestidspunktet**

Forsikringen gjelder fra den dag første innbetaling fra foretaket er mottatt. Den trer i kraft for alle arbeidstakere i de grupper som forsikringen skal omfatte og som da er helt arbeidsdyktige. Ikrafttredelsen forutsetter at foretaket har gitt skriftlig erklæring om full arbeidsdyktighet for hver enkelt arbeidstaker.

For arbeidstaker som ikke er helt arbeidsdyktig, trer forsikringen i kraft den dag vedkommende er helt arbeidsdyktig og Selskapet har fått skriftlig erklæring fra foretaket om dette. I den enkelte innskuddspensjonsavtale kan det stilles som betingelse at alle eller enkelte medlemmer fremlegger tilfredsstillende egenerklæring om helse på skjema fastsatt av Selskapet. Er ikke annet avtalt, trer forsikringen for det enkelte medlem i kraft den dag egenerklæringen om helse er godkjent av Selskapet. Dersom Selskapet ikke finner helsetilstanden tilfredsstillende, kan opptaket skje på spesielle vilkår eller avslås.

#### **1.3.2 Ikrafttredelse ved utvidelser**

Med utvidelse menes enten at det innskuddet som er fastsatt for den enkelte medlem blir forhøyet /ut over avtalt innskuddsplan), eller ved at andre arbeidstakere enn de som tidligere er innmeldt, blir tatt med i ordningen, eller at uførepensjon forhøyes eller tilknyttes.

Ved utvidelser gjelder de samme krav som i pkt 1.3 ovenfor.

Ved enhver utvidelse av forsikringen, kan Selskapet spesielt for utvidelsen beregne forsikringsdekningene etter annet prisgrunnlag og legge til grunn andre forsikringsvilkår og andre bestemmelser enn de som har vært gjeldende tidligere. Foretar Selskapet en slik endring, underrettes foretaket. Dersom denne ikke godtar endringen, faller utvidelsen bort.

Dersom opptak av medlem skjer som følge av:

- Omdanning av foretakspensjon til innskuddspensjon med tilknyttede risikodekninger eller
- Overtakelse av eksisterende innskuddspensjon hos annen pensjonsutsteder, kan det i innskuddspensjonsavtalen avtales egne vilkår for ikrafttredelse av forsikringen for medlem som er syk eller ufør.

## **2 Forsikringsdekningene**

### **2.1 Innskuddsfritak ved arbeidsuførhet**

Dersom innskuddspensjonsavtalen omfatter innskuddsfritak ved arbeidsuførhet, inntreer retten til innskuddsfritak når medlemmet på grunn av sykdom, skade eller lyte har vært minst 20 % arbeidsufør i et sammenhengende tidsrom på 12 måneder. Foretaket er ansvarlig for innbetaling av innskuddet frem til det er innvilget innskuddsfritak.

Det kan i innskuddspensjonsavtalen avtales at innskuddsfritak skal ytes fra annet starttidspunkt eller på basis av utvidede kriterier, så lenge dette er innenfor reglene for lov om foretakspensjon med forskrifter.

#### **2.1.1 Utbetalingsperiode**

Innskuddsfritaket løper så lenge medlemmet er minst 20 % arbeidsufør.

Innskuddsfritaket opphører den dagen utbetaling av alderspensjon fra pensjonsordningen starter eller dersom forsikrede dør før dette tidspunkt.

#### **2.1.2 Størrelsen på innskuddsfritaket**

Innskuddsfritaket ved 100 % arbeidsuførhet tilsvarer innskuddet som foretaket etter innskuddsplanen skal innbetale til alderspensjon for medlemmet. Andelen som dekkes, avhenger av uføregraden til enhver tid dog minst 20 %. Uføregraden fastsettes i samsvar med folketrygdens regler. Dersom særlige grunner tilsier det, kan uføregraden fastsettes på annen måte.

### **2.2 Uførepensjon**

Dersom innskuddspensjonsavtalen omfatter uførepensjon, inntreer retten til denne pensjonen når medlemmet på grunn av sykdom, skade eller lyte har vært minst 20 % arbeidsufør i et sammenhengende tidsrom på 12 måneder. Utbetales det attførings- eller rehabiliteringspenger mer enn 12 måneder etter at arbeidsevnen ble redusert, forlenges karenstiden til det tidspunkt utbetaling av attførings- eller rehabiliteringspenger stanser.

#### **2.2.1 Utbetalingsperioden**

Uførepensjon løper fra den dag retten til uførepensjon inntreer og så lenge medlemmet er minst 20 % arbeidsufør, men ikke lengre enn til den dag medlemmet får rett til alderspensjon fra pensjonsordningen eller utgangen av den måneden før avtalt opphørsalder.

Dør medlemmet mens det utbetales uførepensjon, utbetales uførepensjonen til utgangen av måneden etter at dødsfallet inntraff.

Begrensning av uførepensjonsbeløpet:

Ved hel arbeidsuførhet skal den uførepensjon som blir utbetalt av selskapet alene eller sammen med annen terminbetalt uføreerstatning, ikke utgjøre mer enn 90 % av den arbeidsinntekt medlemmet hadde da vedkommende ble arbeidsufør. Offentlige ytelser som er ment å dekke merutgifter som følge av arbeidsuførheten og særskilte yrkesskadeerstatning for varig og betydelig skadefølge av medisinsk art, betraktes ikke som terminbetalt uføreerstatning.

Den del av uførepensjonen som ikke blir utbetalt i henhold til bestemmelsene i avsnitt foran, godskrives medlemmet så langt begrensningene skyldes forsikring som

vedkommende selv har tegnet. Eventuell rest godskrives innskuddspensjonens premiefond.

De beløp som godskrives medlemmets samles opp og forrentes etter en rentesats svarende til avkastningen for premiefondet. Oppsamlingen skjer inntil den terminbetalte uførerstatningen som i alt utbetales eventuelt blir mindre enn den til enhver tid gjeldende øvre grense for utbetalingen som er fastsatt i ovennevnte avsnitt.

Ved delvis arbeidsuførhet skal den terminbetalte uførerstatningen som i alt utbetales, begrenses til det høyeste beløp som kan utbetales i henhold til det forannevnte, multiplisert med graden av arbeidsuførheten.

Hvis det gjenstår noe uførepensjonsbeløp som er godskrevet medlemmet når utbetaling av alderspensjonen begynner, skal det brukes som engangspremie til forhøyelse av alderspensjonen. Gjenstår det noe beløp når medlemmet dør, skal det brukes som engangspremie til forholdsmessig forhøyelse av de personer som blir aktuelle ved medlemmets død. Kan beløpet ikke benyttes på denne måten, utbetales det til medlemmets dødsbo.

### **2.3 Begrensninger i retten til forsikringsdekningene**

Retten til innskuddsfritak eller uførepensjon inntreer ikke når arbeidsuførheten skyldes:

- Skade som er fremkalt med forsett av forsikrede selv, jfr. Lov om forsikringsavtaler § 13-8.
- Sykdom eller lyte som den forsikrede hadde og som det må antas at forsikrede kjente til ved inntreden i forsikringsordningen, og som innen to år etter inntreden medfører arbeidsuførhet, jfr. Lov om forsikringsavtaler § 19-10. En forhøyelse av premiefritaket eller uførepensjon evt. begge deler og som ikke skyldes generell lønnsforhøyelse hos foretaket, gjelder tilsvarende bestemmelse. Toårsfristen regnes fra den dag pensjonen blir forhøyet. Dersom forsikrede før opptaket i forsikringen var med i annen tjenstepensjonsordning og det ikke har vært avbrudd i risikodekningen, regnes toårsfristen fra den dag opptaket i den tidligere tjenstepensjonsordningen fant sted. Denne bestemmelsen gjelder ikke dersom det blir avkrevd egenerklæring om helse fra medlemmet ved innmelding eller utvidelse.

### **2.4 Forholdsregler ved arbeidsuførhet**

Den som vil fremsette krav om innskuddsfritak eller uførepensjon, må underrette selskapet så snart som mulig. Vedkommende plikter å gi opplysninger om alle forhold forbundet med arbeidsuførheten og må fremlegge legeerklæring. Opplysningene og legeerklæringen gis på skjema fastsatt av selskapet.

Ved innvilget innskuddsfritak eller ved utbetaling av uførepensjon, plikter medlemmet å holde selskapet underrettet om sin helsetilstand og uføregrad, samt la seg undersøke av lege når selskapet finner det nødvendig. Vedkommende har selv rett til å velge lege. På anmodning fra selskapet, skal medlemmet la seg undersøke av legen som selskapet anviser. Medlemmet plikter å følge de behandlingsråd som legen gir.

Dersom medlemmet befinner seg utenfor Norge, kan selskapet som et vilkår for å utbetale forsikringsdekningen, kreve at medlemmet fremstiller seg for lege i Norge for vurdering av om vilkårene for utbetaling foreligger. Legens honorar dekkes av selskapet, mens eventuelle øvrige utgifter (reise m.m.) dekkes av medlemmet selv. Dersom foretaket eller medlemmet med forsett eller grov uaktsomhet ikke gjør det vedkommende plikter etter denne bestemmelsen, svarer selskapet ikke mer en det som må antas at selskapet ville har dekket om plikten var blitt oppfylt.

## **2.5 Utmelding**

Foretaket kan ikke melde medlemmet ut av forsikringen så lenge vedkommende hører til den gruppe eller de grupper av arbeidstakere som forsikringen omfatter. Trer medlemmet ut av gruppen ved opphør av ansettelsesforhold, plikter foretaket å melde vedkommende ut av ordningen og samtidig sende pensjonsutsteder en erklæring om forsikredes arbeidsevne ( se likevel 3 ledd).

Ved forsikringstilfeller som selskapet svarer for i denne tiden, kan selskapet gjøre fradrag i erstatningen dersom vedkommende i mellomtiden er kommet med i annen tilsvarende forsikringsordning og får erstatning fra denne.

Utmelding kan ikke finne sted dersom forsikringen omfatter innskuddsfritak eller uførepensjon og medlemmet er minst 20 % arbeidsufør.

Dersom retten til innskuddsfritak eller uførepensjon ikke inntreer i henhold til bestemmelsene i pkt. 1.3. med underpunkter, kan utmeldingen likevel finne sted.

## **2.6 Opphør av forsikringsdekningene**

Forsikringsdekningene opphører dersom:

- Foretaket bestemmer at forsikringen skal opphøre,
- Når det treffes vedtak om at virksomheten i foretaket skal avvikles, eller virksomhetens eier blir alene igjen i forsikringen
- Det følger av bestemmelse i lov om foretakspensjon at forsikringen skal opphøre,
- Foretaket slutter å betale premie til forsikringen og det ikke foreligger midler i premiefondet til dekning av premien,
- Når det besluttes at forsikringen skal flyttes

Ved opphør skal medlemmet varsles skriftlig. Forsikringen opphører tidligst en måned etter at slikt varsel er gitt eller vedkommende på annen måte er blitt kjent med forholdet. Forsikringstilfeller som selskapet svarer for i denne tiden, kan selskapet gjøre fradrag i erstatningen i den utstrekning vedkommende i mellomtiden er kommet med i en tilsvarende forsikringsordning og får erstatning fra denne.

For medlemmer som er minst 20 % arbeidsufør, men uten rett til uføreerstatning ved opphøret, står selskapet likevel risikoen for fulle forsikringsytelser så lenge medlemmet er minst 20 % sammenhengende arbeidsufør, men dog ikke utover 12 måneder fra den dag arbeidsuførheten inntrådte. Ved utløpet av nevnte tidsrom fastsettes medlemmets eventuelle rett til forsikringsdekningene.

Hvis forsikringen opphører og det er midler i premiefondet, skal disse brukes i samsvar med bestemmelser i lov om foretakspensjon.

Andre rettigheter medlemmene har etter opphøret av kollektivforsikringen fremgår i pkt 2.7.

## **2.7 Individuell forsettelsesforsikring**

Når medlemmet trer ut av innskuddspensjonen eller hvis den opphører, har medlemmet rett til og forsette forsikringsforholdet med individuell premieberegning uten å gi nye helseopplysninger.

Vil medlemmet bruke retten til å opprettholde sin forsikring helt eller delvis, må skriftlig melding om dette være kommet til selskapet innen 6 måneder etter at selskapets ansvar under pkt 2.6 er opphørt.

Disse forsikringsvilkårene gjelder også for individuelle forsikringer så langt de passer. Dersom medlemmet trer ut av ordningen etter utmelding, har selskapet risiko for forsikringsdekningene i minst 14 dager etter at skriftlig underretning er sendt.

Dersom kollektivforsikringen opphører, har selskapet risiko for forsikringsdekningene i minst en måned etter at varsel om opphøret er sendt.

Ved eventuelle forsikringstilfeller som selskapet svarer for i denne risikotiden, vil selskapet kunne gjøre fradrag i forsikringsutbetalingen dersom vedkommende i mellomtiden er kommet inn under en tilsvarende forsikring og får erstatning fra denne.

## **2.8 Fripoliser**

Innskuddsfritak og uførepensjon tilknyttet innskuddspensjon er rene risikoprodukter uten spareelement. Fripoliser utstedes ikke for disse forsikringene.

Det betyr at forsikringsdekningene opphører dersom medlemmet slutter i bedriften, eller at pensjonsavtalen opphører, sies opp evt. flyttes. Medlemmet kan ikke ta med seg opptjent rett til uførepensjon, dog har medlemmet rett til en forsettelsesforsikring jf. pkt. 2.7.

## **3. Generelle bestemmelser**

### **3.1 Innbetaling**

Premier forfaller til betaling på de forfallsdager som er avtalt i avtalen.

Betalingsfristen er en måned fra den dag selskapet har sendt premievarsel.

Hvis premien ikke blir betalt innen betalingsfristens utløp eller en avtalt lengre betalingsutsettelse, og det er midler i premiefondet, tas dekning i premiefondet for forsikringspremien. Foreligger det ikke midler i premiefondet, blir forsikringsdekningene sagt opp hvis betalingen ikke har funnet sted innen 14 dager etter at selskapet har sendt annen gangs varsel på forfalt forsikringspremien. Oppstår det erstatningsplikt for selskapet innen den fastsatte frist, blir premie og renter som selskapet har til gode, trukket fra de ytelser som først forfaller.

Midler i premiefondet kan bare benyttes til hel eller delvis dekning av årets forsikringspremie.

For foretakets plikt til å betale renter av premie ved betalingsmislighold gjelder lov om renter ved forsinket betaling av 17. desember 1976 nr 100.

### 3.2 Foreldelse

Krav på forsikringsytelsene foreldes når det er gått 10 år fra den dag da det sist gang ble foretatt en utbetaling. Er det ikke foretatt noen utbetaling, løper fristen fra den dag da den berettigede kunne ha krevd første utbetaling. Krav på forfalte utbetalinger foreldes dessuten 3 år fra forfall.

Krav som er meldt til Frende før foreldelsesfristen er utløpt, foreldes tidligst 6 måneder etter at medlemmet eller dennes etterlatte har fått særskilt skriftlig melding om at foreldelsen vil bli påberopt. For øvrig gjelder fristene i foreldelsesloven av 18. mai 1979 nr. 18.

### 3.3 Selskapets rett til å foreta endringer i vilkår og priser

Selskapet har rett til å endre disse vilkårene og grunnlaget for prisberegningen for forsikringsdekningene, jfr. Lov om forsikringsavtaler § 19-8. Slike endringer kan først gjøres etter at melding er sendt til Kredittilsynet. Endringer kan også finne sted etter pålegg fra Kredittilsynet. Uavhengig av dette, kan selskapet foreta endringer i vilkårene av en mer praktisk og redaksjonell karakter.

Dersom vilkårene for kollektivforsikringen endres til skade for foretaket, medlemmet eller det tidligere medlemmet, skal disse varsles skiftlig.

Selskapet forbeholder seg rett til å endre betalingsmåte og rutiner, samt andre rutiner for skriftlig informasjon og kommunikasjon med medlemmene.

### 3.4 Opplysningsplikt

Når forsikringen etableres, ved senere endringer, ved krav om ytelser og ved utbetaling av ytelser plikter foretaket og medlemmet å gi riktige og fullstendige svar på selskapets spørsmål.

Foretaket/medlemmet skal levere arbeidsdyktighetserklæring som bekrefter hel arbeidsdyktighet tilsvarende heltidsstilling for samtlige medlemmer. Foretaket skal også av eget tiltak gi opplysninger om særlige forhold som han må forstå er av vesentlig betydning for selskapets vurdering av risikoen.

Fra foretaket har selskapet rett til å innhente oversikt over medlemmenes sykefraværsperioder og annen risikorelevant informasjon.

Dersom selskapet krever at medlemmene leverer helseerklæring, skal medlemmene gi riktige og fullstendige svar på selskapets spørsmål. De skal også av eget tiltak gi opplysninger om særlige forhold som de må forstå er av vesentlig betydning for selskapets vurdering av risikoen, jf. Forsikringsavtaleloven § 13-1.

### 3.5 Konsekvenser av at opplysningsplikten ikke er overholdt

Den som gir uriktige eller ufullstendige opplysninger som vedkommende vet eller må forstå kan føre til at det blir foretatt utbetalinger som det ikke er rettsmessig krav om, mister ethvert erstatningskrav mot selskapet i anledning av samme hendelse.

Dersom forholdet bare er lite klanderverdig, bare angår en liten del av kravet eller dersom det foreligger særlige grunner, kan vedkommende likevel få redusert ytelse.

Slike forsømmelser vil kunne gi selskapet rett til å si opp forsikringen med 14 dagers varsel. Dersom forsømmelsen skyldes svikaktig opptreden, vil selskapet kunne si opp denne og andre avtaler med vedkommende med øyeblikkelig virkning.

### **3.6 Rett til å innhente opplysninger**

Opplysninger som ikke er underlagt lovbestemt taushetsplikt, har selskapet rett til å innhente og registrere, herunder fra offentlige og andre tilgjengelige registre. Med fullmakt fra medlemmet har selskapet rett til når som helst å innhente og registre opplysninger fra spesifikt angitt trygdekontor, lege eller andre i den utstrekning selskapet har behov for slike opplysninger. Ved krav om forsikringsutbetaling har både medlemmet og selskapet rett til å innhente lege- og spesialisterklæring som har betydning for fastsettelsen av grunnlaget for erstatningsberegningen. Dersom selskapet finner det nødvendig å innhente legeerklæring fra ny sakkyndig, skal dette begrunnes skriftlig.

Retten til utbetaling avhenger av at medlemmet og foretaket gir selskapet de nødvendige fullmakter til å innhente opplysninger. De innhentede opplysningene vil kunne bli kontrollert mot offentlige tilgjengelige kilder og forsikringsbransjens sentrale registre: Nemnden for helsebedømmelse og Register over forsikringssøkere og forsikrede.

### **3.7 Selskapets regressadgang**

Dersom selskapet påføres tap ved feil eller forsømmelse fra foretaket eller medlemmets side, kan det økonomiske tapet kreves tilbakebetalt. Det samme gjelder beløp som er mottatt i strid med redelighet og god tro. For mye utbetalt etter denne bestemmelsen, kan t rekkes ifra fremtidige utbetalinger.

### **3.8 Rente ved forsinket utbetaling**

Lov om forsikringsavtaler § 18-4 regulerer selskapets plikt til å betale renter.

### **3.9 Overskudd**

Innskuddsfritak og uførepensjon tilknyttet kollektiv innskuddspensjon gir i utgangspunktet ingen rett til andel av selskapets overskudd. Imidlertid vil overskudd på premiereserven knyttet til pensjoner under utbetaling, blir tilført pensjonistenes overskuddsfond i henhold til Lov om forsikringsavtaler § 8 – 1 og Lov om foretakspensjon § 8 – 5.

### **3.10 Lovvalg**

Norsk lovgivning gjelder for innskuddspensjonsavtalen i den utstrekning dette ikke er i strid med Lov av 27. November 1992 nr. 111 om lovvalg i forsikring, eller det er gjort annen avtale.

### **3.11 Tvister**

Klager rettes til selskapet. Dersom du ikke er fornøyd med behandlingen av din klage, har du rett til nemndbehandling i henhold til de regler som er gitt i Lov om forsikringsavtaler § 20-1.

### **3.12 Valuta**

Alle beløp og andre ytelser regnes i norske kroner.

### **3.13 Pantsettelse og kreditorvern**

Forsikringsdekningene kan ikke pantsettes eller overdras. Forsikringsdekningene har kreditorvern etter reglene i Lov om forsikringsavtaler kapittel 16.

### **3.14 Krig og annen katastrofe**

Skyldes arbeidsuførhet deltakelse i krig (væpnet konflikt eller krigslignende politiske uroligheter) som Norge ikke er med i, er selskapet uten ansvar.

Personell som representerer humanitære organisasjoner i Norge og som deltar i humanitære operasjoner, anses ikke som deltakere i krig. Tilsvarende gjelder for norske militære som deltar i humanitære eller fredsbevarende operasjoner som De forente Nasjoner (FN). Ved krig eller annen katastrofe kan Kongen fastsette begrensninger i forsikredes rettigheter etter innskuddspensjonsavtalen, i medhold av Lov om forsikringsvirksomhet.